گفت‌وگو با دکتر مسعود پارسانیا، ویروس شناس و عضو هیات علمی دانشگاه

شاید ویروس کرونا قوی‌تر شود

اگر مسائل بهداشتی و فاصله‌گذاری جدی گرفته نشود بیمارستان‌ها از این شلوغ‌تر خواهد شد / عکس: ایرنا

مریم خباز

جامعه

بعضی‌ها به کرونا می‌گویند وحشی، بعضی می‌گویند ناشناخته، برخی لقب هزارچهره به آن می‌دهند و عده‌ای امیدوارند این ویروس چه وحشی است، چه ناشناخته و چه هزارچهره زودتر بساطش را از کره‌زمین جمع کند و بشر را آسوده بگذارد.

درباره ویروس کرونا حرف و حدیث زیاد است. علتش نیز چیزی جز اطلاعات کم ما از آن نیست. ویروسی که هفته به هفته رفتار عوض می‌کند و مبتلایان را به شکل‌های مختلف گرفتار می‌کند و تقریبا هر ماه چند بار موجب بازنویسی یافته‌های دانشمندان می‌شود. بعد از رد فرضیه ضعیف‌شدن ویروس کرونا در فصل تابستان حالا عده‌ای دل‌خوش کرده‌اند به چرخیدن این ویروس در جهان و در نتیجه ضعیف‌شدنش؛ فرضیه‌ای که شاید حال دل‌مان را برای مدتی خوب کند و افکار منفی را از سرمان بپراند اما بعید نیست سرنوشتش مثل فرضیه گرمای هوا و شکست کرونا باشد.

درباره احتمال ضعیف‌شدن ویروس، حتی احتمال قوی‌تر شدن آن و این‌که تکلیف ما بالاخره با این ویروس چیست با دکتر مسعود پارسانیا، ویروس‌شناس و مسؤول کمیته غربالگری ستاد مقابله با کرونای دانشگاه آزاد گفت‌وگو کرده‌ایم که از یک باب نگران‌کننده و از یک باب امیدبخش بود، چون این ویروس‌شناس می‌گوید به‌جای تمرکز بر رفتار ویروس که کارش تغییریافتن است باید بر رفتار خودمان و تغییر سبک زندگی‌مان متمرکز شویم چون شاه‌کلید این قفل دست خود ماست نه دست ویروس.

اگر بخواهیم کرونای امروز را با کرونای ۳۰ بهمن مقایسه کنیم می‌توانیم بگوییم جهش خاصی یافته‌است؟

طبیعت ذاتی ویروس کرونا این است که بسیار تغییرپذیر است و مثل بقیه ویروس‌ها با این تغییرات سعی می‌کند خودش را با محیط سازگار کند. به‌طورکلی تغییر ژنتیك در ویروس‌ها ممکن است باعث حذف و از دور خارج شدن آنها، یا تغییر رفتارشان شود.

یعنی ممکن است یک تغییر ژنتیکی باعث ازبین‌رفتن بخشی از ژنوم ویروس و در نتیجه حذف و از دور خارج شدن ویروس از طبیعت منجر شود که البته ما متوجه این تغییرات نمی‌شویم. گاهی نیز این تغییرات باعث تغییر رفتار ویروس می‌شود، مثلا دامنه میزبان ویروس در طبیعت افزایش می‌یابد، که درواقع همان چیزی است که ما متوجه آن می‌شویم و درکش می‌کنیم.

ویروس کرونا ازجمله ویروس‌هایی است که انواع تغییرات ژنتیکی در آن محتمل است. ویروسی که ما از بهمن و اسفند با آن درگیر هستیم ویروسی است که در جمعیت پخش شده و در پی هزاران هزار تکثیری که در بدن انسان‌های مختلف رخ داده، احتمال تغییر در آن وجود داشته و دارد. پس ما امروز، هم با آن ویروس وحشی اولیه و هم با ویروس‌هایی که به دنبال تکثیرهای متوالی، ممکن است دستخوش تغییرات ژنتیك شده‌باشند روبه‌رو هستیم. هیچ تضمینی وجود ندارد که به دنبال تغییر ژنتیك چه اتفاقی رخ می‌دهد یعنی طی فرآیند تغییر ژنتیکی ممکن است از شدت بیماری‌زایی‌اش کاسته شود، و یا حتی ممکن است قوی‌تر از حالت قبلی شود.

می‌توانیم بگوییم به تعداد مبتلایان کرونا، شکل‌های مختلفی از بیماری وجود دارد؟

بگذارید این‌طور بگویم. این ویروس برحسب وضعیت ایمنی بدن افراد سرنوشت‌های مختلفی را رقم می‌زند، به‌طوری‌که آنهایی که بیماری زمینه‌ای دارند و سیستم ایمنی بدن‌شان ضعیف است به شکل شدید و حاد بیماری دچار می‌شوند و کسانی که سیستم ایمنی قوی‌تری دارند به شکل خفیف آن.

این‌که ورزشکاران یا کودکان بدون هیچ بیماری زمینه‌ای مبتلا شده و حتی فوت می‌کنند چه توضیحی دارد؟ مگر این گروه‌ها سیستم ایمنی قوی ندارند؟

ورزشکار یا کم‌سن بودن افراد نمی‌تواند ملاک وضعیت سیستم ایمنی بدن باشد. ایمنی یا ذاتی است یا اختصاصی که مربوط به وضعیت منحصر به‌فرد هر شخص است. این موضوع را زمانی می‌توان بهتر درک کرد که یکی از اعضای خانواده دچار یک بیماری ویروسی شده و از پا می‌افتد ولی بقیه اعضای خانواده دچار نمی‌شوند یا با شکل‌های خفیف‌تر آن درگیر می‌شوند. ویروسی که منجر به آلودگی اعضای یك خانواده می‌شود یك ویروس واحد است، اما در بدن هر فرد از اعضای یك خانواده ممکن است به اشکال بالینی مختلفی ظاهر شود.

ضعف یا قدرت سیستم ایمنی بدن تابع چه عواملی است؟

عوامل زیادی در این موضوع نقش دارد. سیستم ایمنی می‌تواند تابع عواملی مثل ژنتیک، نژاد، قومیت و حتی تغذیه و... باشد.

بعد از ورود کرونا به کشور عده‌ای دنبال تقویت سیستم ایمنی بدن‌شان هستند و عده‌ای به ضعیف‌شدن ویروس کرونا امید بسته‌اند. این امید تا چه اندازه درست است؟

هیچ تضمینی برای ضعیف‌شدن ویروس کرونا وجود ندارد و استفاده از این لفظ اصلا درست نیست و حتی ممکن است شکل قوی‌تر این ویروس با رفتارهای متفاوت‌تر نیز بروز کند.

چرا می‌گویید ویروس ممکن است قوی‌تر شود؟

به دنبال تغییراتی که در ویروس عامل کووید-۱۹ اتفاق افتاده، ویروسی حادث شده که می‌تواند علاوه بر بخش فوقانی دستگاه تنفس، به بخش تحتانی سیستم تنفسی نیز حمله کند. این روزها می‌بینید که ویروس کرونا حتی دستگاه گوارش یا بقیه اعضای بدن را نیز هدف می‌گیرد و علائم در ارگان‌های دیگر هم ظاهر می‌شود. در واقع ویروس‌ها با تغییراتی که در پروتئین‌های سطحی‌شان ایجاد می‌کنند قابلیت آلوده‌کردن ارگان‌های مختلف بدن را پیدا می‌کنند که در تعبیر عامیانه و در برداشتی سطحی از این اتفاق گفته می‌شود ویروس قوی‌تر شده است.

یعنی این همان چیزی است که از آن به عنوان هوشمندی ویروس‌ها و عملکرد هوشمندانه آنها یاد می‌شود؟

نمی‌شود گفت هوشمندی بلکه موضوع تغییر و سپس یك انتخاب است. تغییر معمولا به دنبال یک اتفاق ژنتیك انجام می‌پذیرد. مثلا می‌گویند به صورت خودسرانه آنتی‌بیوتیک مصرف نکنید چون ممکن است به دنبال آن میکروب‌های مقاوم به آنتی بیوتیک شکل بگیرد. در واقع مصرف خودسرانه آنتی‌بیوتیک‌ها به صورت خوراکی باعث می‌شود باکتری‌های دستگاه گوارش با این آنتی‌بیوتیک‌ها مواجه شوند.

در این میان باکتری‌هایی که نسبت به آنتی‌بیوتیك حساس‌اند از دور خارج می‌شوند اما به دنبال تکثیرهایی که این باکتری‌ها انجام می‌دهند ممکن است تغییرات ژنتیک در یک باکتری اتفاق بیفتد که بتواند در مواجهه با آن آنتی‌بیوتیک زنده بماند. پس از این به بعد، درمحیط حاوی آنتی‌بیوتیک در دستگاه گوارش، این باکتری خاص می‌تواند تکثیر و جایگزین باکتری‌های حساس به آنتی‌بیوتیک در دستگاه گوارش شود.

پس می‌بینید که موضوع هوشمندی در میان نیست بلکه به‌دنبال تغییر، یك انتخاب اتفاق می‌افتد و عواملی می‌توانند باقی بمانند که شرایط محیط جدید را تحمل کنند. در ویروس‌ها همچون باکتری‌ها امکان تغییرات وجود دارد مثل ویروس کرونا که ابتدا در بدن میزبانش که خفاش بود زندگی می‌کرد ولی حالا قابلیت زندگی در بدن انسان را نیز پیدا کرده و با ابتلای میلیونی بشر به این ویروس و تکثیر مداوم آن احتمال تغییرات ژنتیک در ساختار و احتمال بروز رفتارهای متفاوت‌تر نیز وجود دارد.

با تغییراتی که در سطح پروتئین‌های عامل کووید-۱۹ شکل گرفته و می‌گویید همچنان نیز ممکن است ادامه‌دار باشد، پیش‌بینی می‌کنید رفتار کرونا به چه سمتی برود؟

کرونا، کرونا است و کار خودش را می‌کند یعنی بیماری‌زایی خودش را در جمعیت انسانی دارد. همان‌طور که گفتم ممکن است قوی‌تر یا حتی ضعیف‌تر ظاهر شود. اینها را دقیقا نمی‌توان پیش‌بینی کرد اما مهم این است که بدانیم آنچه باید تغییر کند رفتار و سبک زندگی ماست. ما باید کاری کنیم تا کمتر با این ویروس مواجه شویم و با تغییر رفتارهایمان زنجیره انتقال را قطع کنیم. درواقع تکلیف ویروس بعد از ورود به بدن مشخص است، پس میزبان باید در خودش، سبك زندگی و رفتارش تغییر ایجاد کند تا مواجهه کمتری با ویروس داشته‌باشد و آلوده نشود.

البته کسی که سیستم ایمنی نرمال دارد در مواجهه با این ویروس مشکلی ندارد و کرونا می‌تواند در حد سرماخوردگی در او ظاهر شود؛ اما همین ویروس می‌تواند در افراد پرخطر به شکل حاد بروز کند و تبعات بعدی داشته‌باشد. پس ما باید مسیرهای انتقال ویروس به افرادی را که سیستم ایمنی ضعیف و بیماری زمینه‌ای دارند، مسدود کنیم.

ما چطور می‌توانیم از وضعیت سیستم ایمنی بدن‌مان مطلع شویم؟

برای این کار تست‌های آزمایشگاهی اختصاصی و مختلفی وجود دارد؛ اما یکی از راه‌های ارزیابی سیستم ایمنی که البته باز هم نسبی است و صد درصد نیست، این است که بررسی کنیم وضعیت پاسخ ایمنی بدنمان در مواجهه با سایر عوامل بیماری‌زا چگونه است، مثلا در مقابل ویروس سرماخوردگی بدن ما چه واکنشی از خود نشان می‌دهد. همان‌طور که اشاره داشتم، پاسخ بدن افراد مختلف در مواجهه با یك ویروس خاص، می‌تواند متفاوت باشد که علت آن تفاوت در پاسخ سیستم ایمنی آنها نسبت به ویروس است.

یادداشت:
دکتر مسعود مردانی

فوق تخصصی بیماری‌های عفونی

چالش ناقلان بی علامت

ناقلان بدون علامت افرادی هستند که در ترشحات دستگاه تنفسی فوقانی و تحتانی آنها ویروس وجود دارد اما علائم بالینی ندارند. این افراد در هر مکانی ممکن است حضور داشته‌باشند، بنابراین در مکان‌های شلوغ مخصوصا اتوبوس و مترو باید فرض کنیم هر فردی ممکن است ناقل ویروس باشد.

ناقلان بدون علامت ویروس کرونا باید حداقل به مدت ۱۴ روز در قرنطینه خانگی باشند و در این مدت ماسک بزنند، دستکش داشته‌باشند و دست‌های خود را مرتب بشویند.

اما متأسفانه در کشورمان تعداد زیادی از این افراد وقتی به خانه می‌روند و قرنطینه را آغاز می‌کنند فکر می‌کنند باید با اعضای خانواده ارتباط داشته‌باشند و همین فکر غلط باعث می‌شود همه اعضای خانواده نیز به ویروس آلوده شوند.

ناقلان بدون علامت در همه جای دنیا وجود دارند و این موضوع مختص ایران نیست، اما ما نمی‌توانیم تک‌تک این ناقلان را شناسایی کنیم چون صرفه اقتصادی ندارد. بنابراین توصیه ما به مردم خودمراقبتی و داشتن حس مسؤولیت اجتماعی است.

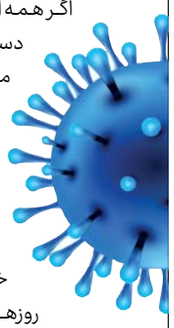

اگر همه افراد ماسک بزنند، دست‌هایشان را مرتب بشویند و فاصله اجتماعی را رعایت کنند، مطمئن باشند مشکلی برایشان پیش نمی‌آید. خوشبختانه در روزهای اخیر و پس از افزایش چشمگیر موارد مرگ‌ومیر در کشور بخش زیادی از مردم رعایت مسائل بهداشتی را جدی گرفته‌اند که لازم است این جدیت در همه اقشار جامعه به‌وجود بیاید.

پیک دوم و سوم کرونا واقعیتی است که وجود دارد در این موج‌ها که می‌تواند قوی‌تر از موج اول ظاهر شود. جمعیتی که فاصله‌گذاری اجتماعی را رعایت نکنند و دست‌هایشان را مرتب نشویند و در بدن‌شان آنتی‌بادی کافی برای مقابله با ویروس نداشته باشند هرلحظه و هرجا در معرض ابتلا به بیماری کرونا هستند.

هفته‌هاست مشاهده می‌شود که به‌رغم گرم‌شدن هوا سیر این بیماری همچنان صعودی است؛ موضوعی که ثابت می‌کند تنها راه جلوگیری از ابتلا رعایت همه دستورالعمل‌های بهداشتی است که بچه و پیر و پولدار و فقیر و زن و مرد را شامل می‌شود. یکی از مهم‌ترین موارد رعایت پروتکل‌ها، شرکت‌نکردن در تجمعات است.

تجمع فقط عزا و عروسی نیست بلکه مهمانی‌های بیش از ۱۰ نفر زیر یک سقف نیز تجمع محسوب می‌شود و خطر ابتلا را بالا می‌برد. بنابراین برای حفظ جان خود و دیگران حتی در مهمانی‌های کوچک هم باید فاصله ۱/۵ متر و موارد بهداشتی را کاملا رعایت کرد.

حق با شماست

info@jamejamdaily.ir

روابط عمومی: ۲۲۲۶۲۱۴۲

#حقوق-یکسان

شهروندی از تهران:

چرا در یك وزارتخانه حقوق یك عده با مدرك تحصیلی، سابقه و نوع تخصص با وزارتخانه‌های دیگر متفاوت است؟ یکسان‌سازی حقوق کارمندان و کارگران در ارگان‌ها و وزارتخانه‌ها چرا انجام نمی‌شود؟

#تورم-مسکن

شفیعی از تهران:

عدم دریافت پول رهن توسط صاحبخانه‌ها و تقاضای اجاره‌بهای سنگین توسط ایشان باعث افزایش فشار اقتصادی به مستاجران شده است. این مهم با شعار دولت که بر حمایت از مستاجران تکیه دارد، در تناقض است؛ چرا دولت بر مسکن نظارت دقیق ندارد؟

#پل-کلاهدوز

خدرلو از تهران:

آسفالت زیر پل کلاهدوز در اتوبان بسیج-یاسینی به سمت شرق خراب است و نیاز به تعمیر و بازسازی دارد.

حمایت-مصرف‌کننده

شاهرخی از تهران:

دولت در حال مجوز دادن به تمامی کارخانه‌ها برای گران کردن محصولات خود است. با این کار، شعار حمایتی از مصرف‌کننده‌ها زیرپا گذاشته می‌شود.

#خیابان-باغ‌پرندگان

صالحی از تهران:

از شهرداری منطقه ۴ تهران درخواست می‌شود تا خیابان باغ‌پرندگان را جهت کاهش تردد مسدود کند، چرا که بعضی از اراذل و اوباش با حضور و تردد در این خیابان باعث سلب آسایش شهروندان این منطقه می‌شوند.

جوابیه

در پی درج پیامی در روز دوشنبه ۱۳۹۹/۴/۲ با عنوان «وضعیت نامناسب ایستگاه و اتوبوس‌های خط تهرانپارس - آزادی» مشاور مدیرعامل و مدیر روابط عمومی شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه با ارسال نمابری اعلام کرد: با تاکید بر این‌که اتوبوس‌ها به صورت روزانه و مستمر نظافت می‌شوند درخصوص نظارت بیشتر، به عوامل خط مورد نظر شهروند گرامی توجه لازم داده شد. همچنین عملیات نظافت ایستگاه‌ها توسط شهرداری مناطق مربوط صورت می‌پذیرد. لازم به ذکر است از ابتدای شیوع ویروس کرونا، اتوبوس‌ها به صورت مستمر در ابتدا و انتهای خطوط قبل از مسافرگیری، ضدعفونی می‌شوند.